

Vint-i-cinc anys sense Miquel Grau

Miquel Grau, un jove militant demòcrata, penjava la nit del 6 d'octubre del 1977 cartells reivindicatius de la diada del Nou d'Octubre a Alacant fins que un activista feixista el va ferir de mort amb un cossiet. L'assassinat i el posterior soterrament, enmig del qual la policia va segrestar les seues despulles, sacsejaren la consciència de la ciutat i despertaren un corrent de solidaritat arreu del País Valencià.

“Miquel era amic meu i simpatitzant del partit”, relata la periodista Llum Quinonero,

dirigent del Moviment Comunista del País Valencià que era al costat de Grau quan va rebre el colp que finalment li va llevar la vida. “Va arribar –continua– aquell mateix dia a Alacant [6 d'octubre del 1977], de permís del servei militar, i es va enganxar a pegar cartells.” Aquella nit, totes les forces democràtiques d'Alacant encartellaven la ciutat amb la convocatòria unitària de la celebració de la diada del Nou d'Octubre per reclamar l'Estatut a València i d'un acte anterior que s'havia de celebrar al mateix Alacant. “Eren les 10 o les 11 de la nit. Enganxàvem cartells a la plaça dels Estels per demanar l'amnistia, la llibertat i l'Estatut d'autonomia. Agafàvem aigua de la font que hi havia al mig de la plaça i ens tiraven pedres des d'un edifici, però no teníem por. Vam continuar enganxant cartells fins que va caure un tros gros d'un cossiet, directe al cap de Miquel. No vam tenir temps de res, perquè es quedava allà mateix. El duguérem immediatament a l'hospital. Estigué uns dies en coma fins que va morir.”

“En aquell moment, érem quatre persones a la plaça dels Estels”, recorda Xavier Astor, que amb setze anys també enganxava cartells i va ser testimoni dels fets. “Vaig escoltar un colp i un crit de Llum. Vam agafar Miquel, vam parar un cotxe i el vam dur a l'hospital. Miquel em solia pujar a mi a cavall perquè poguérem penjar els cartells més alt. De la mateixa manera que li va passar a ell, em podia haver passat a mi.”

“Quan tornava al local de les Joventuts Socialistes –narra el periodista Mariano

Sánchez, que també penjava cartells aquella nit–, em van dir que havien assassinat un company. Ens en van anar cap a la plaça dels Estels i encara hi continuava el seu cos.” Miquel Grau tenia vint anys.

Pocs dies després d'aquells fets, es va saber el nom de l'agressor: Miguel Ángel Panadero Sandoval. Sánchez, especialista en el món de l'ultradreta i autor del llibre *Hijos del 20-N*, explica qui era: “Panadero era militant de Fuerza Joven, les joventuts de Fuerza Nueva. Quan estaven penjant cartells al carrer prop de sa casa, va començar a tirar objectes contra la gent que els estava enganxant. Va tirar de tot. Un dels objectes que va llançar va pegar-li al cap a Miquel, que va perdre massa encefàlica.” “Enfonsament de crani amb lesió cerebral i eixida de la massa encefàlica”, diagnosticaria l'equip mèdic que l'atengué. “Aquest militant de Fuerza Joven –continua Sánchez– era membre de la família Sandoval, molt ben posicionada i propietària de dues gasolineres dins de la ciutat i algunes més en altres llocs.” Els Sandoval, una nissaga de coneguda ideologia ultradretana, acabarien emparentats amb José Fernández Cerrá, un dels autors de la matança dels cinc advocats laboralistes al carrer Atocha de Madrid. Fernández, que havia estat company de cel·la de Panadero Sandoval a la presó, va acabar treballant en una de les seues gasolineres i casant-se amb una Sandoval tia carnal de l'assassí de Grau.

Sánchez contextualitza l'actuació de Panadero Sandoval a l'Alacant de començament de la transició: “Hi havia una pressió feixista molt forta. Els demòcrates, per exemple, muntàvem taules al carrer i ells ens les desmuntaven. Apareixien amb pistoles en els actes públics. Era un ambient d'agressió feixista. Estava tam-

CONSELL DE LA JOVENTUT D'ALACANT

Diverses imatges del soterrament de Miquel Grau. Dalt, els seus amics el duen al muscle pels carrers d'Alacant, en el que va acabar esdevenint una manifestació silenciosa i multitudinària d'homenatge. A la dreta, desplegament policial per aturar la marxa del seguici fúnebre. A l'esquerra, la policia discuteix amb els portadors de les despulles de Grau. Moments després, les forces de seguretat segregaren el taüt i se'l van endur al cementeri.

bé la repressió de la brigada políticosa-
cial. Era un cos de repressió contra l'es-
querra. La policia permetia als fatxes que
funcionaren com els donara la gana.”
Una tensió que es va tornar a viure al so-
terrar de Miquel Grau.

Durant els dies que Grau va estar en co-
ma a la Residència Sanitària, la seua ami-

ga Llum Quinonero va negociar amb el
Govern civil. Les autoritats volien que,
en el moment del soterrar, el fèretre fóra
traslladat directament des de l'hospital
fins al cementeri. Els seus companys i
amics volien, en canvi, passejar-lo per la
ciutat com un homenatge pòstum. Des-
prés de dies lluitant entre la vida i la

mort, Grau moria el 16 d'octubre. L'en-
demà, les seues despulles sortien cap al
cementeri. “Finalment –relata Quinone-
ro–, el vam traure. Va ser una manifesta-
ció multitudinària i silenciosa.” Aquell
acte va esdevenir la concentració més
gran de la transició d'una ciutat commo-
guda que fins aquell moment havia vis-

CONSELL DE LA JOVENTUT D'ALACANT / COL·LECCIÓ PRINTS I CAMPS

Dalt, imatge d'una manifestació a la ciutat d'Alacant durant la transició. A sota, a l'esquerra, aplec del 1980 a la plaça de bous de València, on Al Tall tocà "A Miquel Grau". A la dreta, la portada del single d'aquesta cançó. És un dibuix de Manuel Boix sobre una foto de Grau.

cut la transició com un procés llunyà i una lluita d'uns quants joves. "Era un compromís emocional –diu Quinonero–, de compartir el dolor i una voluntat de canvi. Molta gent que havia patit la guerra civil i la postguerra, que no havia eixit encara al carrer, sí que va anar al soterrar. Alacant, que havia estat l'última ciutat conquerida per Franco durant la guerra civil, va ser molt castigada per roja. De fet, Franco mai no va anar a Alacant. Era una ciutat que havia patit molt en silenci. Amb l'enterrament, tot va eixir a la llum".

Aquesta multitudinària manifestació de dolor i de solidaritat va ser tallada de sob-

te. Quan la comitiva fúnebre discorria a l'altura de la plaça de bous es va trobar amb un desplegament policial molt ampli disposat a paraitzar la marxa. Els policies concentrats van acostar-se a l'encapçalament del soterrar amb la intenció d'endur-se el taüt. Van forcejar amb els familiars i amics que duien al muscle les despulles de Miquel Grau i, finalment, van aconseguir de posar-les dins del cotxe fúnebre, i se'l van endur directament al cementeri. "Van segrestar el taüt. Se'l van arrancar de les mans als amics davant de sa mare", diu Quinonero.

José Luis Navarro, militant també del Moviment Comunista del País Valencià

en aquella època, que va viure de prop tot aquest drama, confirma la dimensió que va acabar assolint el soterrar: "La mort de Miquel va despertar un sentiment de rebuig visceral del feixisme. A l'enterrament, que es va convertir en una manifestació il·legal, hi havia milers de persones que no coneixíem de res."

Quasi dos anys després d'aquell assassinat que va marcar la transició a la ciutat d'Alacant, va arribar el judici. Miguel Ángel Panadero Sandoval, que estava en situació de presó provisional des de poc després de la mort de Grau, va ser jutjat els mesos de maig i de juny del 1979. En el procés, es va tornar a demostrar la pressió dels militants d'ultradreta, que es concentraven a la porta de l'Audiència Provincial d'Alacant, on se celebrava la vista, en actitud amenaçadora. "Em va impressionar veure els membres de Fuerza Nueva a la porta del jutjat quan vaig anar a declarar al judici", conta Astor.

La sentència, dictada el 6 de juny del 1979, acusava Miguel Ángel Panadero Sandoval d'"agressió amb resultat de mort" i el condemnava a dotze anys de presó. Molts dels implicats en l'acusació, entre els quals hi havia el conegut advocat i polític Juan María Bandrés, van viure amb decepció la decisió del tribunal. "La sentència va ser fluixa –considera Astor–. Als pocs anys, em van dir que Panadero Sandoval havia eixit de la presó." De fet, l'any 1982 ja estava en llibertat total, però no va tornar a Alacant.

La mort de Miquel Grau va commoure la ciutat d'Alacant, i també va crear un corrent de solidaritat arreu del País Valencià. Pocs dies després del seu assassinat, el 23 d'octubre del 1977, el grup Al Tall cantava per primera vegada "A Miquel Grau" a l'aplec del monestir del Puig, una cançó que acabaria esdevenint una de les més conegudes d'aquesta formació de folk. Després vindrien alguns altres homenatges, fins a l'actualitat.

Fa un any, el Consell de la Joventut d'Alacant organitzava unes jornades en record de Grau. "Reivindiquem la figura de Miquel Grau –proclamaven els organitzadors– com a símbol dels joves que dia a dia treballem per assolir els nostres drets i la nostra llibertat."

Miquel Calvet